

PUBLIKÁCIÓS ÉS IDÉZETTSÉGI AKTIVITÁS A POLITIKATUDOMÁNYI SZEMLE HASÁBJAIN

Cselényi Emese
(szociológus-politológus)

ÖSSZEFOGLALÓ

A társadalomtudományok területén az utóbbi években előtérbe kerülő eredményorientált szemlélet következtében egyre elterjedtebbé válnak a tudományometriai kutatások. E megközelítés alkalmazásával teljesebb képet kaphatunk egy adott tudomány belső koherenciájáról, szerveződéséről és az adott tudományterületen megjelenő egyéni és intézményes teljesítményekről.

Jelen tanulmány célja a tudományos teljesítménymérés nemzetközileg elfogadott módszereinek alkalmazásával bemutatni a mai magyar politikatudomány területén tevékenykedő és a Politikatudományi Szemle hasábjain megjelenő tudományos közösség azon szereplőit, akik munkásságukkal hatást fejtenek ki a szűkebb és tágabb tudományos közösségre egyaránt. A kutatás alapját a Politikatudományi Szemle – mint az egyetlen referált akadémiai folyóirat – hasábjain 1992 és 2007 között megjelenő publikációk és az általuk hivatkozott művek szerzői képezték. A Szemle szerzőinek és az általuk hivatkozott szerzőknek a vizsgálata során tehát feltárható, illetve leírható, kik alkotják, és mely tudományterületekről rekrutálódtak a mai politikatudomány legfőbb képviselői.

Kulcsszavak: Politikatudomány ■ tudománymetria ■ tudományos teljesítmény ■ publikációs aktivitás ■ hivatkozás

A társadalomtudományok területén az utóbbi években előtérbe kerülő eredményorientált szemlélet következtében egyre elterjedtebbé válnak a tudományometriai kutatások. Ezen megközelítés alkalmazásával teljesebb képet kaphatunk egy adott tudomány belső koherenciájáról, szerveződéséről, és az adott tudományterületen megjelenő egyéni és intézményes teljesítményekről.¹

Jelen tanulmány célja a tudományos teljesítmény mérése nemzetközileg elfogadott módszereinek alkalmazásával bemutatni a mai magyar politikatudomány területén tevékenykedő és a Politikatudományi Szemle hasábjain megjelenő tudományos közösség azon szereplőit, akik munkásságukkal hatást fejtenek ki a szűkebb és tágabb tudományos közösségre egyaránt. A kutatás alapját a Politikatudományi Szemlében – mint az MTA Politikatudományi Bizottsága és az MTA Politikai Tudományok Intézetének referált folyóirata – 1992 és 2007² között megjelenő publikációk és az általuk hivatkozott művek szerzői képezték.

Hazánkban a politológia viszonylag fiatal tudomány, ezért a gyökerek tisztázása és a múlthoz való viszony különösen fontos helyet foglal el történetében.

Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint a Politikatudományi Szemle hasábjain kibontakozó vita a magyar politikatudomány hagyományairól, illetve feladatairól, fejlődéséről és tartalmáról, végső soron az intézményes képzés oldaláról megjelenő hivatásos politológusgeneráció színrelépéséről, szerepéről és lehetőségeiről.

A hazai politikatudomány önállósulása egészen az 1970-es évek végéig várható magára. Ekkori kezdeményezői különböző társadalomtudományos háttérterületek felől érkeztek, így – többek között – a filozófia, a szociológia és a jog területéről, hogy aztán sikerrel tegyék le e tudomány alapjait. Ekkor jelentek meg az első politikaelméleti publikációk és empirikus vizsgálatok is, amelyek a politikatudomány lehetőségéről, alapfogalmairól, a politikai közösség szerepéről, valamint a közvélemény alakulásáról szóltak, azonban még ideológiai determináció hatása alatt. (Bihari, 1993) A politika mint tudomány iránti érdeklődés hamarosan az intézményesülés útjára lépett, fokozatosan kiépült a tudományos és szaktevékenységet folytató szakemberek felsőfokú képzése, létrejött a tudományág oktatási és kutatási intézményrendszere, megalakultak és működnek a tudományág művelésére és terjesztésére szolgáló szakmai szervezetek, fórumok és testületek, illetve kialakult a nemzetközi szervezetekkel való együttműködés, oktatási és kutatási programokhoz való csatlakozás. Több éve folyamatosan megjelenik a tudomány szakmai folyóirata, a Politikatudományi Szemle, rendszeres a politikatudományi könyvkiadás. A hazai politikatudomány intézményesülése és kibontakozása révén mostanra lehetővé vált e tudomány empirikus és tudománymetriai vizsgálata is.

Így adott a kérdés: milyennek tűnik ez a szakma, és kik a meghatározó képviselői a Politikatudományi Szemle hasábjain megjelenő cikkek alapján? Mielőtt azonban a kérdés megválaszolására rátérnék, ismertetem a tudományos teljesítmény mérésének szerepét és lehetőségeit a tudománymetriában.

A TUDOMÁNYOS TELJESÍTMÉNY MÉRÉSE ÉS A TUDOMÁNY SZERKEZETE

A tudományos teljesítmény értékelése Magyarországon is komoly hagyományokkal rendelkezik, különösen akadémikus, egyetemi tanári kinevezésnél, MTA-doktori címek és PhD fokozatok elbírálásánál, habilitációs eljárásnál, valamint pályázatok, kutatási támogatások odaítélésénél. A tudományos teljesítmény meghatározásánál azonban felmerül a kérdés, hogyan lehet e teljesítményt empirikus alapokon megközelíteni. A nemzetközi tudományos életben számos mérce létezik a tudományos teljesítmény mérésére, mint a publikációs tevékenység, a hazai és nemzetközi díjak, a szerkesztőbizottsági tagságok, könyvfordítások, az egyetemi oktatói minősítések, a hallgatók elismerése és egyéb presztízzsel bíró tudományos társaságokban való tagságok, melyek jelzik a szakma megbecsülését. Azonban a tudományos teljesítmény nemzetkö-

zileg alkalmazott mérésének alapmódszerei, mint a szakértői teljesítményvizsgálat (*peer review*), a szakértői felmérés (*expert survey*)³ és az idézetelemzés alkalmazása Magyarországon még várat magára. Angolszász országokban, ahol régóta használják az idézettséget – amely megmutatja, hogy az adott tudományterületen belül mely szerzőket idéztek leggyakrabban a kortársak – mint az akadémiai státus és egyetemi presztízs mércéjét (Buttler and McAllister, 2009), gyakran hangoztatott kifejezés a „*publikálj vagy pusztulj*” („*publish or perish*”) hazánkban is egyre fontosabb lesz. Az idézettségi indexek objektivitását azonban megszorításokkal kell kezelni, illetve értelmezni, ugyanis maga az idézettség ténye elsősorban a tudományos gondolatok megtermékenyítő hatását bizonyítja, azonban „a magas idézettséget demokratikus közösségekben olyan tudományon kívüli tényezők befolyásolhatják, mint a tudományos divatok, meghökkentő kijelentések, tudományon kívül megszerzett tekintély átvittele a tudomány területére – ezek mind torzíthatják a tudományos idézettségi indexet” (Lánczi, 2001). Az idézettségi mutatóra ható torzító tényezőket veszi számba Tóth István János *A magyar közgazdászok tudományos hatásának és produktójának mérése 1969–2004 c. tanulmányában*, melyben olyan torzító tényezőre hívja fel a figyelmet, mint a „negatív elismerés” amely azonban hasznos, hiszen egy tudományos tézis cáfolása, vitatása a tézis hatását bizonyítja a tudományos életre. Egy tudományos munka idézettségét fokozhatja a mű témáját adó tudományterület ezoterikussága is, ugyanis egy zártabb kutatási területen dolgozó kutató kevesebb idézettségre számíthat, mint a mainstream vagy felkapottabb tudományterületen dolgozó kollégája. Az idézettség továbbá függ az adott tudományterületre jellemző hivatkozási szokásoktól, illetve az önhivatkozások számától, és a kutatóra jellemző publikációs szokásoktól is. Vanak akik keveset publikálnak, ám amikor közreadják műveiket, jelentős tudományos hatást érnek el, és vannak olyanok, akik gyakran publikálnak, mégsem idézik őket. Emellett a tényleges tudományos feladatokon kívül is számos területre korlátozódik egy kutató tevékenysége, az adminisztratív feladatok ellátására szánt munkaidő mellett egy kutató tanít, más tanulmányát bírálja, kutatást szervez, szakmai vitákon és konferenciákon vesz részt. Elképzelhető, hogy egy kutató úgy is hatást gyakorol a szélesebb kutatói közösségre, ha soha nem ír le egyetlen szót sem, hiszen lehetnek olyan tanítványai, akikre gondolatai nagy hatással vannak, vagy kiváló tudományszervező képességgel bír/rendelkezik (Tóth, 2004). Azonban általánosságban megállapítható, hogy aki gyakrabban publikál, annak nagyobb esélye van arra, hogy többször idézzék, mint ritkábban publikáló kollégáját. Az idődimenzió szerepe társadalomtudományok esetén nem annyira jelentős, mint a természettudományokban, ahol a tudomány fejlődésének dinamikája következtében bizonyos tudományos felfedezések az idő múlásával meghaladottá válnak. A társadalomtudományok vizsgálódásai és tudományos eredményei tehát nincsenek annyira kiszolgáltatva az időnek, mint a természettudományok tudományos közlései.

A Szemle szerzőinek és az általuk hivatkozott szerzőknek a vizsgálata során ezért érdemes feltárni, hogy a természettudományokban már régóta nagy hagyománnyal bíró, illetve a hazai közgazdaság-tudományban már meghonosodott és elfogadott gyakorlat – mely szerint a tudánymetria módszerével bemutatható és leírható, kik alkotják, és mely tudományterületekről rekrutálódtak a mai politikatudomány képviselői – milyen képet fest a hazai politikatudományról.

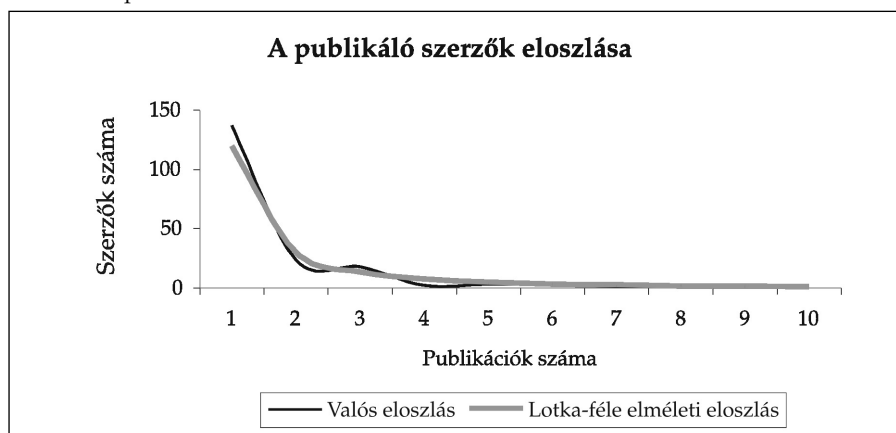
A POLITIKATUDOMÁNYI SZEMLE

A Politikatudományi Szemle 1992 óta, több mint másfél évtizede e szakma képviselőinek legfőbb hazai publikációs fóruma. Az elemzés tárgyát ezért a kezdetektől, 1992-től 2007-ig terjedő időintervallumban a Szemleben közölt, mintegy 447 hazai szerzőtől származó tanulmány, vitacikk, tájékoztató és egyéb tematikus rovatban megjelent közleményeket publikálók és ezen művekben hivatkozott magyar szerzők képezték. A recenziók, könyvismertetők hazai szerzői, a külföldi szerzők tanulmányai és egyéb közlései nem képezték a vizsgálandó minta részét.

A publikációk számának megoszlása

A tudánymetriát már régóta foglalkoztatja a szerzők és az általuk írt cikkek száma közötti összefüggés, melyet A. J. Lotka vizsgált először. Törvényének lényege, hogy az n dolgozatot írt szerzők száma $1/n^2$ -tel arányos. „Azaz minden 100, meghatározott időintervallum alatt mindössze egy cikket írt szerzőre 25 kétdolgozatos, 11 háromdolgozatos jut, és így tovább.” (Price, 1979) Tehát egy adott szakterületen a szerzők 60%-ának csak egy, 15%-ának kettő, míg 7%-ának három publikációja valószínűsíthető és így tovább.

1. ábra. A publikáló szerzők valós és Lotka-féle eloszlása

Mint az 1. táblázatból is látszik, 161 főnek egy publikációja jelent meg a Szemlében, míg tíznél több publikációja hétnek. Lotka törvényéhez hasonlóan, ebben az esetben a szerzők 68%-ának született egy, 13%-ának kettő, 7%-ának három, és csak a szerzők 3,6%-ának nyolc vagy több publikációja a Szemlében.

1. táblázat. Cikkek és szerzőik száma a Politikatudományi Szemlében (1992–2007)

Cikkek száma	szerzők száma	%
0-1,5	161	68
2-2,5	31	13
3-3,5	17	7
3,8-4,5	10	4
4,8-5	4	2
6	4	2
8	2	0,4
10	4	2
10,5	1	0,4
11	1	0,4
14	1	0,4
	236	100

A 236 szerző 447 publikációja összesen 2642 hivatkozást tartalmazott hazai szerzőkre vonatkozóan, beleértve az önhivatkozásokat is. Önhivatkozások nélkül – melyek nem képezték további kutatás tárgyát – 2465 hivatkozás szerepelt 1126 hazai szerzőtől származó munkára vonatkozóan. Tehát a Politikatudományi Szemlében a vizsgált időintervallumban (1992–2007) összesen 236 szerző 447 publikációja jelent meg, és e szerzők publikációikban legalább egyszer hivatkoztak magyar szerző tollából született műre, utóbbiak száma 1126. A Szemlében a vizsgált időintervallumban 27 többszerzős formáció (54 szerző) 32 többszerzős cikket publikált. Ezen cikkek 28%-a külföldi szerzőtársakkal együttműködve született.

Az alapsokaságtól a vizsgálandó minta kialakításáig

Mint már szó volt róla, egy szerző publikációinak száma és a szerző idézettségének gyakorisága összefügg. Bizonyos esetekben azonban vannak sokat publikáló, de keveset idézett, vagy sokat idézett, de keveset publikáló szerzők is, akik hatást fejtenek ki a tudományra, azonban a legtöbb esetben a legnagyobb csoportot a vagy csak egyszer publikáló, vagy csak egyszer idézett szerzők képezik. A vizsgált alapsokaság (publikálók és hivatkozottak) igen terjedelmes, ezért a fentiekből adódó aránytalanságok elkerülése érdekében szükség van bizonyos szelekcióra, így a minta kialakításának legfőbb célja, hogy a politikatudományra hatást kifejtő tanulmányok szerzői és leggyakrabban hivat-

kozott szerzők feltárása megvalósuljon. A mintába az a szerző került be, akinek a Szemlében megjelenő publikációinak száma és/vagy az idézettségének száma együttesen elérte az 5,1-et,⁴ ezzel a kritériummal megközelítőleg a teljes sokaság legfelső decilise, azaz 10% került a mintába. Ahhoz, hogy valaki a bekerüljön, nem volt elegendő, ha egyszer publikált a Szemlében (152 fő), viszont senki nem hivatkozott rá, vagy fordítva – az adott szerzőre egyszer hivatkoztak (812 fő), azonban a publikációs aktivitás nem volt meghatározó a Szemle hasábjain belül. A többszerzős cikkek esetén a cikkek számának megosztása a szerzőtársak arányában történt, azaz, ha két szerző közölt 1 cikket, akkor mind a ketten 0,5 értéket kaptak, ha hárman közöltek egy cikket, akkor 0,3 értéket kaptak közös publikációik után, nem számolva a szerzőtársi kapcsolathálóban betöltött vezető (leader) és követő (follower) szerep különbségeivel. A Szemlében megjelent többszerzős publikációk és a hivatkozott többszerzős cikkek szerzői közül a mintába került személyekből 24 fő szerzőtárral is, míg 8 fő csak szerzőtárral publikált. A fenti szelekcióval azoknak a szerzőknek is volt esélyük a mintába kerüléshez, akik nem publikáltak, de gyakran hivatkoztak, vagy sokat publikáltak, és csak néhányszor hivatkoztak rájuk.

Így a minta a publikációk száma és nettó idézettség szerint a következőképpen alakult: a mintát alkotó 105 fő közül 73 fő (70%) publikált is a Szemlében a vizsgált időintervallumban,⁵ akik az összes publikáló szerző (236) 31%-át alkotják, és összesen 261 cikket közöltek a folyóiratban, azaz az összes meg-
 js4.1(e)-.6(n)13.4(t)-.2(m)-8.4(a)5.3(g)-63.7(y)-11.3(a)-29.2(r)-.2(n)8.7(y)1.8(el)-6.9(v)-53

2. táblázat. A publikációk számának megoszlása a teljes mintán belül

Sorrend	Név	cikkszám	sorrend	fő	cikkszám
1.	Ágh Attila	14	14–17.	4	4,8-5
2.	Pokol Béla	11	18–26.	9	3,8-4,5
3.	Fricz Tamás	10,5	27–39.	13	3-3,5
4–7.	Balogh István	10	40–52.	13	2-2,5
	Csizmadia Ervin	10	53–70.	19	0,6-1,5
	Körösényi András	10	71–105.	34	0-0,5
	Szabó Máté	10			
8–9.	Kulcsár Kálmán	8			
	Szabó Márton	8			
10–13.	Enyedi Zsolt	6			
	Ilonszki Gabriella	6			
	Kende Péter	6			
	Paczolay Péter	6			

A mintát alkotók demográfiai jellemzői

A rendelkezésre álló adatok alapján a szerzők néhány 2007-ben fennálló biográfiai adatát társítva, a következőkben az életkor, nem, iskolai végzettség mentén tárom fel e szerzőcsoport szociológiai jellemzőit, ezt követően a tudományos tevékenység publikációs és hivatkozási dimenziói mentén almintákat képezve vizsgálom meg, van-e különbség az aktívan publikálók, illetve a leggyakrabban idézett szerzők előbb felvázolt jellemzői között.⁶

Nemi megoszlás tekintetében a minta jelentős részét – 92%-át – férfiak alkotják. 2007-ben, az adatgyűjtés évében az átlagéletkor 58 év volt. A mintában szereplők több mint fele 56 év feletti, a legfiatalabb 28, míg a legidősebb 81 éves, 6 fő már nem élt 2007-ben.⁷

Iskolai végzettség szakonkénti bontásban

A politológia mint diszciplína és maga a politológusképzés a rendszerváltást követően lépett az intézményesülés útjára, fokozatosan építve ki az akadémiai struktúráján belüli helyét, képzési intézményeit. Azonban „a politikával kapcsolatos különböző szerepek és azon belül a politológus végzettséghez kisebb vagy nagyobb mértékben kötődő szakmák megkülönböztetése, meghatározása, az egyes szakmák és szerepek sajátosságainak megragadása és egymáshoz való viszonyuk elemzése” (Körösényi et al, 2008) sokáig váratott magára. A közelmúltban, túllépve a szerepek és hagyományok tisztázásának körén, elkezdődött a jelen feladatainak és a már megjelent differenciálódó politológus-szerepek mibenlétének feltérképezése. Előtérbe került a politológus fogalmának feltárása, a fogalmi zavar okainak tisztázása. Körösényi András, Tóth Csaba és Török Gábor *Ki a politológus?* című tanulmányukban megadják a politológus kifejezés egy adott értelmezését. Álláspontjuk szerint a politológus kifejezés „alkalmazható mindenkire, aki ilyen típusú (bármilyen fokú) végzettséggel rendelkezik, függetlenül attól, milyen konkrét tevékenységet űz” (Körösényi et al, 2008), ugyanakkor véleményük szerint „többet tudunk meg, ha nem a végzettségük, hanem konkrét tevékenységüket leíró fogalommal – politikatudós, politikai elemző, tanácsadó stb. – jelöljük őket. Elkülönítjük tehát a tevékenységet a végzettségtől.” (Körösényi et al, 2008) Tehát a politológus kifejezés számukra végzettséget jelent, míg a politikával foglalkozók különböző tevékenységek mentén történő differenciálása az adott foglalkozásra jellemző szerepek és tevékenységek mentén bármilyen végzettséggel történhet. A mintában szereplőket végzettségük és tevékenységük szerint is a heterogén összetétel jellemzi. 35%-uk jogtudományi alapvégzettséget szerzett, míg 18% a mintán belül a közgazdasági végzettségűek aránya. A mintában 12% a történészek, 9% a filozófusok aránya. A felsorolt szakok alkotják a politológia mint tudomány művelőinek legnagyobb rekrutációs bázisát. Ezen adatok e tudomány interdiszciplináris jellegét támasztják alá, és a politikatudomány szélesebb perspektívájú megközelítését és nyitottságát biztosíthatják, jóllehet for-

málisan vett főszakkénti, nappali tagozatos politológusképzésről 1997 előttig nem beszélhetünk.

3. táblázat. A mintában szereplők elvégzett szakjainak aránya a mintán belül

Elvégzett szak		fő	%
1.	Jog	37	35,2
2.	Közgazdaságtan	19	18,1
3.	Történelem	13	12,4
4.	Filozófia	9	8,6
5.	Nyelv	7	6,7
6.	Szociológia	6	5,7
7.	Nincs adat	4	3,8
8.	Reál szak	2	1,9
9.	Egyéb	2	1,9
10.	Népművelés	2	1,9
11.	Politológia	2	1,9
12.	Kommunikáció	1	1,0
13.	Kulturális antropológia	1	1,0
14.	Összesen	105	100

A fenti táblázat az elsőként elvégzett alapszakok megoszlását jeleníti meg, azonban a mintában szereplők 41%-a tanulmányait folytatva második, majd 26%-uk harmadik szakot is elvégzett. Az alapszakok mellett főként a filozófia, történelem, szociológia és nyelvszakok voltak népszerűek. A későbbiekben összesen 3 fő szerzett még politológusdiplomát. A mintában szereplők 80%-a a fővárosban végezte tanulmányait. Külföldi tapasztalatokkal 26%-uk rendelkezik. Ők tanultak, tanítottak vagy részt vettek vendégoktatóként külföldi egyetemeken. 18% Nyugat-Európában, 6% az Amerikai Egyesült Államokban, 2% Kelet-Európában vagy Japánban.

A minta tudományos fokozat és akadémiai cím szerinti megoszlása

Magyarországon 1993-tól változott meg a tudományos tevékenységgel foglalkozók minősítési rendszere. Előtte az Akadémia Minősítő Bizottsága adományozta a kandidátusi és az MTA nagydoktora címet, míg a „dr. univ” vagy kisdoktori cím – melyet az egyetem adományozott – nem számított az Akadémia által elismert fokozatnak. Az Akadémia a „tudomány kandidátusa” fokozatot annak a pályázónak ítélte oda, aki önálló tudományos kutatásra való alkalmasságát igazolta, és a szabályzatban foglalt követelményeknek megfelelt, míg a „tudomány doktora” fokozatot az a pályázó érdemelte ki, aki tudományszakának mértékadó hazai és külföldi tudományos körei előtt ismert, huzamos ideig kiemelkedő tudományos kutatói munkásságot fejtett ki, az ál-

ezzel hozzájárult tudományszakának továbbfejlődéséhez. 1993-tól a tudományos címek odaítélése egységesült, és az amerikai, illetve nyugat-európai eljárásnak megfelelően alakult. A PhD fokozat a kandidátusi címmel vált egyenértékűvé. A PhD elnyeréséhez doktoriskolai tanulmányok, illetve doktori disszertáció benyújtása is szükséges. E minősítő eljárás az egyetemi struktúra részévé vált, és az egyetemi autonómia keretein belül működik. Azonban a PhD fokozat a legtöbb országban az egyetemi katedra megpályázásához nem elegendő – ahhoz habilitációs eljárás szükséges. Az MTA doktora cím odaítélése továbbra is az Akadémia hatásköre, melyet megadott szempontok alapján – mint publikációs tevékenység, nemzetközi elismertség, iskolateremtés, részvétele a tudományos továbbképzésben és minősítésben – bírálnak el.

A mintában szereplők 7,6%-a nem rendelkezik tudományos fokozattal, míg 13% az Akadémia tagja.⁸

4. táblázat. A mintában szereplők legmagasabb tudományos fokozat és akadémiai cím szerinti megoszlása

Legmagasabb tudományos fokozat és akadémiai cím	fő	%
Politikatudomány kandidátusa	16	15,2
MTA tagja	14	13,3
Nincs tudományos fokozata	8	7,6
Szociológiai tudomány kandidátusa	7	6,7
Szociológiai tudomány MTA-doktor	7	6,7
Politikatudomány PhD	7	6,7
Állam- és jogtudomány MTA-doktor	6	5,7
Filozófiatudomány kandidátusa	5	4,8
Politikatudomány MTA-doktor	5	4,8
Szociológia PhD	4	3,8
Állam- és jogtudomány kandidátusa	3	2,9
Közgazdaság-tudomány PhD	3	2,9
Egyéb PhD	3	2,9
Nincs adat	3	2,9
Állam- és jogtudomány PhD	2	1,9
Közgazdaság-tudomány kandidátusa	2	1,9
Filozófiai tudomány MTA-doktor	2	1,9
Regionális tudomány MTA-doktor	2	1,9
Közgazdaság-tudomány MTA-doktor	2	1,9
Történelemtudomány PhD	1	1,0
Történelemtudomány kandidátusa	1	1,0
Történelemtudomány MTA-doktor	1	1,0
Irodalomtudomány MTA-doktor	1	1,0
Összesen	105	100

A mintában szereplők több mint negyedének (26,5%) van politikatudományhoz köthető tudományos fokozata vagy címe, azaz végzettsége politológus. 18% a szociológia, míg 12% a jogtudomány, 7% a közgazdaság-tudomány területéről érkezők aránya. Amíg az elvégzett szakok esetén a jogtudomány, a közgazdaság-tudomány és a történelem dominanciája érvényesült, addig a tudományos fokozatok és címek esetén megfigyelhető a politikatudomány és szociológia felé történő orientáció, hiszen e területeken tudományos fokozat megszerzésére már jóval a politológia mint alapszak intézményesülése előtt lehetőség nyílt. A kor, tudományos fokozat és cím birtoklásának összefüggéseit vizsgálva nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy az életkor és a tudományos teljesítmény között korreláció van. Korcsoportonkénti megoszlás tekintetében a 35 év alatti korcsoportba tartozó két fő közül az egyik nem rendelkezik tudományos fokozattal, míg egynek PhD fokozata van. A 36–45 év közötti korcsoportba tartozóknak vagy kandidátusi, vagy PhD fokozata van. A 46–55 év közötti kohorszba tartozók kétharmada rendelkezik vagy kandidátusi vagy PhD fokozattal, míg 17% az MTA doktori cím birtokosa. Az akadémikusok a 66 év fölötti kohorszban felülreprezentáltak (34%), addig az MTA-doktori cím birtokosainak többsége 56–65 év közötti (42%). Összesítve tehát, a mintába tartozók 7,6%-ának nincs fokozata. 34%-nak kandidátusi, 21%-nak PhD fokozata van, míg a minta negyede az MTA doktora cím birtokosa, 14% az MTA tagja.

Felsőoktatási intézményi háttér, mint az oktatói tevékenység terepe

A mintában szereplők jelentős része nem csak publikációs tevékenysége révén fejt ki hatást a tudományos közösségre, hanem oktató-kutató tevékenysége révén is. Jelen esetben az intézményi háttér feltérképezésénél az az intézmény volt a meghatározó, amit a mintában szereplők szakmai életrajzukban feltüntettek, függetlenül az oktatói hierarchiában elfoglalt helyüktől, vagy habilitációs eljárásban való részvételüktől. Abban az esetben, ha valaki több intézményben is végzett oktatói tevékenységet, az az intézmény számított, ahol megállapíthatóan magasabb foglalkoztatási státusa volt.

A mintában szereplők 90%-a részt vesz oktatóként felsőoktatási képzésben. 9%-uk végez oktatói tevékenységet valamely külföldi egyetemen. Az ELTE Állam- és Jogtudományi karához, amely magában foglalja az ELTE Politikatudományi Intézetét is – ahol a rendszerváltás utáni nappali tagozatos politológusképzés elsőként indult az országban –, a mintában szereplők ötödének van valamilyen kötődése, míg a Budapesti Corvinus Egyetemen oktat a mintában szereplők 16%-a. A Közép-európai Egyetem (CEU) az Amerikai Egyesült Államokban és a Magyar Köztársaságban akkreditált budapesti székhelyű felsőoktatási intézmény, amely 2005-ben szerezte meg a magyar egyetemi elismerést, politológus mesterképzést, összehasonlító politikatudományi szakirányú továbbképzést, valamint posztgraduális képzést nyújt a közgazdaság-tu-

omány és a történelemtudomány területén, azaz a politikatudomány területén és határterületein, teret adva a politikatudomány interdiszciplináris megközelítésének. Itt végez oktatói tevékenységet a mintába tartozók 9%-a. Az ELTE Társadalomtudományi karán, ahol a szociológia, szociálpolitika tudományának oktatásával párhuzamosan jelen van a Politikai és Nemzetközi Tanulmányok Intézete, amely társadalomtudományi szakterületen, a nemzetközi tanulmányok és a politológia keretein belül képzzi a hallgatókat, a mintába tartozók 7%-a oktat. Miskolcon, az ELTE Bölcsészettudományi Karán 6%, míg a Szegedi és a Debreceni Egyetemen 3%, Pécsen 2% vesz részt az egyetemi képzésben oktatóként. A mintában szerepelnek a Zsigmond Király Főiskola, illetve az Általános Vállalkozási Főiskola oktatói is. 66% oktat Budapesten, így Budapest dominanciája ezen a területen is megfigyelhető.

Akadémiai kutatóintézetek, mint a kutatói tevékenység kiemelt terepe

Az Akadémia a tudományok művelésének központi tényezője, e feladatának érvényesítése érdekében kutatóhálózatot tart fenn a természet- és a társadalomtudományok területén egyaránt, melyek a magyar tudomány kiemelkedően produktív szereplői, ezért a felsőoktatási intézmények mellett az Akadémiához kötődő kutatói tevékenység feltárása is fontos. A mintában szereplők 70%-a nem dolgozik az Akadémiához kötődő kutatóhálózat egyikében sem, míg a minta 22%-a az MTA Politikai Tudományok Intézetének, 3%-a az MTA Jogtudományi Intézetének, és megközelítőleg 1-1%-a a Társadalomkutató, a Regionális Kutatások, a Filozófiai Kutatóintézet, a Közgazdaság-tudományi, illetve a Világ gazdasági Kutatóintézet és Történettudományi Intézet kutatója.

5. táblázat. A teljes mintában szereplők akadémiai kutatóhelyek szerinti megoszlása

Intézmény	fő	fő (%)	átlagos publikációs szám	átlagos idézettség
Nem dolgozik kutatóintézetben	73	69,5	2,4	11,2
MTA Politikai Tudományok Intézete	23	21,9	3,6	13,7
MTA Jogtudományi Intézete	3	2,9	0,3	7,5
MTA Társadalomkutató Központ	1	1	1,5	5,5
MTA Regionális Kutatások	1	1	2,0	6,5
MTA Filozófiai Kutatóintézet	1	1	0,0	6,0
MTA Közgazdaság-tudományi Intézete	1	1	1,5	7,0
MTA Világ gazdasági Kutatóintézet	1	0,9	0,0	7,0
MTA Történettudományi Intézet	1	0,9	0,0	6,0
Total	105		2,5	11,4

A vizsgált időintervallumban a Szemlében – mely az MTA Politikatudományi Bizottsága és az MTA Politikai Tudományok Intézetének referált folyóirat – az

MTA Politikai Tudományok Intézetének tagjai átlagosan 3,6 publikációt közöltek. Ebben a csoportban volt a legmagasabb a publikációs aktivitás. Szintén az MTA PTI kutatói rendelkeznek a legmagasabb idézettséggel, ezen csoporton belül az átlagos idézettség 13,7, míg a kutatóintézetben nem dolgozóakra eső átlagos hivatkozás 11,2 volt. Tehát a Politikatudományi Szemlében leggyakrabban publikálók, illetve leggyakrabban hivatkozott szerzők az MTA Politikai Tudományok Intézetéhez köthetők.

A politikatudomány intézményesülésével együtt a tudomány kialakította saját belső értékelési, jutalmazási mechanizmusait is, melynek legjobb példája a Magyar Politikatudományi Társaság és a Bibó István Alapítvány által 1993-ban létrehozott Bibó-díj, melyet évenként adományoznak a magyar politikatudomány kiemelkedő teljesítményt nyújtó képviselőinek. A mintában az eddig kitüntetett összes Bibó-díjas, sőt maga a névadó Bibó István is szerepelt.

PUBLIKÁCIÓS ÖSSZEFÜGGÉSEK

Az alábbiakban a publikációs gyakoriságról és a publikálók általános jellemzőiről lesz szó. A 6. számú táblázat a publikációk számának mintán belüli megoszlását mutatja. 32% nem, vagy csak szerzőtársként publikált, míg 1 és 3,5 közötti publikációt 43% tudhat magáénak, és csak a legfelső decilis, azaz legfelső 10% publikált nyolcszor vagy többször a Politikatudományi Szemlében. Az átlagos publikációs szám 2,5 volt.

6. táblázat. A publikációk számának megoszlása a teljes mintán belül

Publikációk száma (db)	fő	százalék	kumulatív százalék
0-0,5	34	32,4	32,4
0,6-1,5	19	18,1	50,5
2-2,5	13	12,3	62,9
3-3,5	13	12,3	75,2
3,8-4,5	9	8,6	83,8
4,8-5	4	3,8	87,6
6	4	3,8	91,4
8	2	1,9	93,3
10	4	3,8	97,1
10,5	1	1,0	98,1
11	1	1,0	99,0
14	1	1,0	100
	105	100	

A Szemlében megjelent publikációk számának ismertetésénél azonban nem mindegy, hogy a publikáló által a pályán eltöltött idő hogyan viszonyul a Szemle alapításának időpontjához, azaz hány év lehetősége volt az adott szerzőnek arra, hogy a Szemle fennállása óta eltelt időintervallumban publikálhasson. Tehát ha a pályán eltöltött évei meghaladják a Szemle alapítása óta eltelt 16 évet, akkor minden évben volt esélye a publikálásra a periodikában.⁹ Egy mű tudományos hatását tekintve ugyan nincs jelentősége az idődimenzióknak, azonban a tudományos teljesítmény mérésénél a pályán eltöltött évek száma is jelentőséggel bír. Ezt a tényezőt vettem figyelembe a publikációs index létrehozásakor. A publikációs index ötéves periódusra számítva mutatja az adott szerző Szemlében megjelent publikációinak számát, a „*publikációs esély*” menti egyenlőtlenségek kiküszöbölésével.¹⁰ A pályán eltöltött évek kiszámítása megegyezik a nemzetközi standard számításmóddal, azaz a szerző 25. életévétől kezdődően számít, ugyanis körülbelül ekkortól van elvi lehetőség a megszerzett tudás birtokában a tudományos pályára lépésnek. Ezzel a meghatározással a pályára lépés becsült évét kapjuk, nem pedig a személyenként gyakran eltérő tudományos pályára lépés konkrét évét. A mintában szereplők 88%-a már a Szemle megjelenése előtt tudományos pályán dolgozott, tehát volt esélye arra, hogy a folyóirat indulásától kezdve minden évben publikálhasson. Így, ezt az esélyt és a pályán eltöltött éveket figyelembe véve állíthatjuk fel az alábbi publikációs produktivitási rangsort, amely megmutatja a pályán eltöltött évek és a Szemle alapítása óta eltelt idő függvényében az adott szerző ötévenkénti – a Szemle hasábjain közölt – publikációinak számát. Az ötéves átlagra a jobb átláthatóság érdekében van szükség, mivel a publikációk gyakorisága viszonylag alacsony, az ötéves átlagonkénti periódus szemléletesebb.

7. táblázat. Publikációk számának ötéves átlaga a Szemle fennállása óta eltelt időintervallumban

Publikációk átlaga 5 éves periódusban	fő	százalék	kumulatív százalék
0	31	29,5	29,5
0,09	1	1,0	30,5
0,16	2	1,9	32,4
0,19	1	1,0	33,3
0,31	12	11,4	44,8
0,47	6	5,7	50,5
0,63	9	8,6	59,0
0,78	2	1,9	61,0
0,91	1	1,0	61,9
0,94	9	8,6	70,5

Aktív publikálók			
1,09	3	2,9	73,3
1,18	1	1,0	74,3
1,19	1	1,0	75,2
1,25	6	5,7	81,0
1,33	1	1,0	81,9
1,41	1	1,0	82,9
1,50	1	1,0	83,8
1,56	2	1,9	85,7
1,88	4	3,8	89,5
2,08	1	1,0	90,5
2,50	3	2,9	93,3
3,13	4	3,8	97,1
3,28	1	1,0	98,1
3,44	1	1,0	99,0
4,38	1	1,0	100
Összesen	105	100	

A fenti táblázatból jól látszik, hogy a mintában szereplő szerzők csaknem 29,5%-a (31 fő) közvetetten került a Politikatudományi Szemle hasábjaira, azaz más szerzők hivatkozása által, míg 27%-nak ötévente legalább egy publikációja jelent meg a Szemlében. Az aktív publikálók almintájában az átlagos publikációs szám (6,1), a teljes minta átlagának több mint a kétszerese.

Az aktív publikálók almintájának kialakítása

Az elemzés a továbbiakban az aktív publikálókra korlátozódik. Aktív publikálónak tehát az a szerző tekinthető, akinek a publikációs indexe 1,09 vagy ennél nagyobb volt, azaz ötévente legalább egy publikációt jelentetett meg a folyóiratban. 5 szerző esetén a pályán eltöltött évek száma kevesebb volt, mint a Szemle alapítása óta eltelt idő, azonban publikációs teljesítményük sok idősebb pályatársét meghaladta – már ami a Szemlében megjelent publikációikat illeti –, hiszen a pályán eltöltött éveikhez viszonyítva több publikációjuk jelent meg, mint azoknak, akik számszerűen lehet, hogy gyakrabban publikáltak a folyóiratban, mint fiatalabb pályatársuk, azonban időarányosan ez a teljesítmény mégsem emelkedik az átlag fölé.

8. táblázat. Publikációs index szerinti rangsor

Név	Publikációs index	Publikációk száma
Ágh Attila	4,38	14
Pokol Béla	3,44	11
Fricz Tamás	3,28	10,5
Balogh István	3,13	10
Csizmadia Ervin	3,13	10
Körösényi András	3,13	10
Szabó Máté	3,13	10
Kulcsár Kálmán	2,50	8
Szabó Márton	2,50	8
Tóth Csaba (3 év)	2,50	2
Török Gábor (11 év)	2,08	5
Enyedi Zsolt (15 év)	1,88	6
Ilonszki Gabriella	1,88	6
Kende Péter	1,88	6
Paczolay Péter	1,88	6
Bayer József	1,56	5
Bozóki András	1,56	5
Szabó Ildikó	1,50	4,8
Fábián György	1,41	4,5
Bénde Péter (14 év)	1,33	4
Arató András	1,25	4
Gombár Csaba	1,25	4
Kis János	1,25	4
Lánczi András	1,25	4
Schlett István	1,25	4
Tóka Gábor	1,25	4
Kiss Balázs	1,19	3,8
Boda Zsolt (13 év)	1,18	3,3
Kovács László Imre	1,18	3,5
Simon János	1,18	3,5
Csapody Tamás	1,09	3,5

A 8. táblázatból látszik, hogy a 2007-ben három éve pályán lévő Tóth Csaba publikációs indexe megegyezik a nála idősebb, azonban abszolút számban négyszer annyi cikket publikáló Kulcsár Kálmánéval, mert a publikációs index jutalmazza a rövid idő alatt nyújtott kiemelkedő publikációs aktivitást és tudományos teljesítményt. Az aktív publikálókból létrehozott almintába tehát azok kerültek, akiknek publikációs aktivitása öt évente legalább egy cikkel gazdagította a Szemle tartalmát.

Az aktív publikálókból létrehozott almintában szereplők demográfiai jellemzői

Nemek szerinti megoszlás tekintetében az aktív publikálók almintájába kerülők 7%-a nő, szemben a teljes minta 8%-ával. Az átlagéletkor 55 év, alacsonyabb, mint a teljes mintáé. Az almintá 3%-a 25 és 35 év közötti, míg a 66 év feletti aránya 19%. A 36 és 45 év közötti korcsoportba 16%, a 46 és 55 év közötti korcsoportba 39% tartozik. Az almintában szereplők 61%-a 46 és 65 év közötti.

Az aktív publikálók végzettség szerinti megoszlása

A végzettségi és foglalkozási mutatók nem fedik teljes mértékben egymást, hiszen a tudományos végzettséghez és a konkrét tevékenységek gyakorlásához megkövetelt tudományos ismeretek nem válnak el olyan élesen egymástól, mint az egyetemi szakok esetén. Nincsenek olyan mereven rögzült határok, amelyek elkülönítenék egymástól a foglalkozás és végzettség közötti tevékenységtartományt, főleg ha olyan tudományt vizsgálunk, amelyet az interdiszciplinaritás jellemez. Alapvégzettség tekintetében az aktív publikálók almintájára a továbbiakban is a jogász végzettség dominanciája jellemző (42%), míg 10% a közgazdász és ugyanennyi a filozófus végzettséggel rendelkezők aránya. 13% a történész, míg 3-3% a szociológus és a politológusi alapvégzettségűek aránya az aktív publikálók almintáján belül. Sorrend és arányok tekintetében sincs jelentős eltérés a minta egészéhez képest,¹² azonban az alapvégzettség ismertetése ebben az esetben is félrevezető, mert csak a kezdeti tudományos elköteleződés irányáról informál, és mint kiindulópont funkcionál, melyet további szakok elvégzése és/vagy magasabb szintű tanulmányok követtek az almintában szereplők esetén.

Az aktívan publikáló tudományos fokozat és akadémiai cím szerinti megoszlása

A 31 aktívan publikáló személy közül 29 fő, azaz az almintá 93%-a rendelkezik tudományos fokozattal vagy akadémiai címmel, amely a teljes mintával megegyező arányt jelent. Az aktívan publikálók 42%-a kandidátusi, 23%-a PhD fokozattal rendelkezik. A minta 19%-át az MTA doktori alkotják, míg 10% az MTA tagjainak, és 6% a fokozattal nem rendelkezőknek az aránya az aktív publikálók almintáján belül. Az MTA doktora címmel rendelkezők publikációs aktivitása a legmagasabb, az ebbe a csoportba tartozók egy főre eső átlagos publikáció száma 10, az MTA tagjainál 6,3, a kandidátusi fokozattal rendelkezők esetén az átlagos publikáció száma 5,6, míg a PhD-fokozattal rendelkezőknél 4,3 volt. Legkevesebbet a fokozat nélküliek publikáltak az almintán belül, átlagosan 3 publikációval, azonban a teljes minta átlagát (2,5) így is jelentősen meghaladják. Az elvégzett alapszakok helyett az aktívan publikáló tudományágak szerinti megoszlásának ismertetése többet árul el az almintában szereplők tudományos orientációjáról. Az alapvégzettség jogi és közgazdasági dominanciájával szemben, a tudományos fokozatokat és címeket vizsgálva az első helyen a politikatudomány szerepel. Az aktívan publikálók

almintájába tartozók 42%-a, azaz majdnem a fele rendelkezik politikatudományhoz kötődő tudományos fokozattal vagy címmel, míg 19% a szociológia, 16% a filozófia, területéhez kapcsolódik. 6,5% a történészek és a fokozat nélküliek, 10% az MTA tagjainak az aránya az aktív publikálók almintáján belül, míg a legkisebb arányban (3%) a jogtudomány és a közgazdaság-tudomány területén szereztek tudományos minősítést. A tudományágak szerinti megoszlás figyelembevételével tehát informatívabb, mint az alapvégzettség ismertetése, mert azt a tudományterületet jelöli, amelyből a legmagasabb tudományos minősítést szerezte az aktív publikáló, illetve amely területen általában tudományos kutató-oktató tevékenységet végez.¹²

Felsőoktatási intézményi háttér az aktív publikálók körében

Az aktív publikálók 97%-a végez oktatói tevékenységet valamely hazai felsőoktatási intézményben. Közülük 32% az ELTE jogi karán vagy politológia tanszékén, míg 19% a Budapesti Corvinus Egyetemen oktat. A Miskolci és a Szegedi Egyetemhez az alminták 10-10%-a köthet, míg 6 Közép-Európai Egyetemhez 6,5%.

Akadémiai kutatóintézetek az aktív publikálók körében

Az aktívan publikálók almintáján belül a 31 főből 9 fő köthet – az aktív publikálók almintájának harmada – Akadémiai kutatóintézetekhez. Mindannyian az MTA PTI kutatói. Az MTA PTI által foglalkoztatott kutatók 15%-a került be az aktív publikálók almintájába. Ezen kutatók átlagos publikációs száma 6,9, míg az Akadémiai kutatóhelyhez nem kötődő szerzőké átlagosan 5,7 volt. Az MTA PTI az egyetlen kutatóhely, ahol az aktív publikálók csoportjába tartozó szerzők jelen vannak, mint foglalkoztatottak. Az Intézet a Magyarországon folyó politikatudományi kutatások egyfajta bázisa és háttérintézménye, melyet az inter- és multidiszciplinaritásra való törekvés jellemez. Ezen intézmény adja ki, illetve szerkeszti a vizsgálat tárgyát képező Politikatudományi Szemlét is.

Az aktívan publikálók almintájában szereplők 42%-a (13 fő) részesült Bibó-díjban az elmúlt években.

IDÉZETTSÉGI JELLEMZŐK

A nemzetközi tudományos életben a tudományos hatás és teljesítmény mérésének leginkább elfogadott mércéje az idézettség. Ennek egyik oka, hogy az idézettség mérésével lehetőség van a teljesítmény objektív módszereken alapuló mérésére. Azonban az objektivitás mellett egy tanulmányban idézett művek kiválasztása szubjektív elemeket is tartalmaz. „Bár a releváns irodalom kiválasztása bizonyos mértékig valóban szubjektív, egy-egy szerző idézettségi mutatója sok hivatkozásból alakul ki, ezért a szubjektivitásból adódó hatások

statisztikailag nem szignifikánsak. Ezen elül, az idézett publikációk kiválasztása egyben értékítéletet is jelent, hiszen a szerzők olyan tudományos közleményekre támaszkodnak, amelyeket megbízhatónak és megfelelő színvonalúnak tartanak.” (Oszti 2009) Az idézettség mérésére egyre változatosabb statisztikai eljárások jelentek meg. Az egyik legelterjedtebb az impakt faktor¹³ (hatástényező), a tudományos folyóiratok átlagos idézettsége alapján megalakított mutatószám, amely azon a feltételezésen alapul, hogy a cikkekre való hivatkozás az eredmények valamiféle további felhasználását, a többi kutatóra gyakorolt hatását igazolja.

Jelen tanulmány egy szerző idézettségére, azaz az adott szerzőre történt hivatkozások mérésére fókuszál, szemben a nemzetközi trendekkel, ahol az Social Science Citation Index adatbázisban egy cikk idézettségére kereshetünk rá. E tanulmányban szereplő idézettségi mutatók tehát nem egy cikk idézettségét mérik, hanem egy szerzőét, függetlenül attól, hogy az adott szerző különböző cikkeire hányszor hivatkoztak egy tanulmányon belül. Az idézettségi érték a következőképpen alakult: az a szerző került a mintába, akire egy adott publikációban hivatkoztak, függetlenül a hivatkozások számától (ha egy cikkben belül egy adott szerző több művére is hivatkoznak, akkor az az idézés is egynek számított). Az önhivatkozások nem képezték a szerzőhöz rendelt idézettségi érték részét.

A leggyakrabban idézett szerzők almintájának kialakítása

Az idézettség részletesebb vizsgálatát teszi lehetővé a súlyozott idézettségi index létrehozása, amely a nettó, azaz önhivatkozás nélküli idézettség és a pályán eltöltött évek hányadosából készült mutatószám.¹⁴ A korábbiaktól eltérően ennél a mutatónál a pályán eltöltött évek számítanak, nem pedig a Szemle alapítása óta eltelt idő, hiszen a Szemle aktuálisan megjelent cikkeiben korábban megjelent cikkeket is idézték a szerzők. A teljes mintában szereplők 75%-át kevesebb mint kétszer idézték eddigi pályafutása alatt a Politikatudományi Szemlében, így a fennmaradó aktívnak tekinthető 26 fő adatait – akik a teljes minta legfelső quartilisát, azaz a legfelső 25%-ot reprezentálják – vizsgáljuk részletesebben a következőkben. A leggyakrabban idézett szerzők almintájába tehát az a szerző került, akit legalább kétszer idézték a Szemlében eddigi pályája alatt. Az erre a célra létrehozott mutató a súlyozott idézettségi index tehát a pályán eltöltött évek függvényében megmutatja, hogy a vizsgált időintervallumban az adott szerzőt hányszor idézték a Politikatudományi Szemle hasábjain. Az index ebben az esetben is jutalmazta, ha valakit fiatal kora ellenére gyakrabban idézték. A leggyakrabban idézett szerzők esetében, a pályán eltöltött évek 3 és 41 év közötti intervallumba estek. Azonban a pályán eltöltött évek függvényében számított idézettségi index mellett az abszolút idézettség is fontos mutatószám, ezért a 9. táblázat mindkét mutatót, illetve a pályán eltöltött évek becsült számát is ismerteti.

9. táblázat. A leggyakrabban idézettek abszolút idézettség és idézettségi index szerinti rangsora

Név	Pályán eltöltött becsült évek	Abszolút idézettség	Idézettségi index
Körösényi András	23	67,8	2,95
Ágh Attila	41	35,8	0,87
Pokol Béla	32	31,5	0,98
Fricz Tamás	23	28,8	1,25
Bozóki András	23	28,6	1,24
Simon János	28	27,3	0,98
Csizmadia Ervin	24	24,3	1,01
Tóka Gábor	20	21,3	1,07
Stumpf István	25	20,2	0,81
Bruszt László	29	19,8	0,68
Enyedi Zsolt	15	19,6	1,31
Szabó Márton	40	19,3	0,48
Kis János	39	19,0	0,49
Kukorelli István	30	19,0	0,63
Szalai Erzsébet	34	19,0	0,56
Szabó Máté	26	18,0	0,69
Kiss Balázs	23	16,8	0,73
Ilonszki Gabriella	29	16,3	0,56
Kéri László	31	15,3	0,49
Navracsics Tibor	16	13,0	0,81
Török Gábor	11	11,8	1,07
Tóth Csaba	3	11,3	3,77
Kende Tamás	17	11,0	0,65
Szente Zoltán	16	9,0	0,56
Boda Zsolt	13	8,3	0,64
Máncsi Tibor	10	6,0	0,60

Tehát például a 32 éve pályán lévő Pokol Béla 31,5, a 28 éve pályán lévő Simon János 27,3 idézetet kapott, idézettségi indexük megegyezik (0,98), így általánosságokban és hipotetikusán elmondható, hogy pályájuk minden évében átlagosan évente egyszer hivatkoztak rájuk. A következőkben a tanulmány a leggyakrabban idézett 26 szerző részletesebb bemutatására fókuszál.

Demográfiai jellemzők

Nemek szerinti megoszlás tekintetében az almintában két nő szerepel: Szalai Erzsébet és Ilonszki Gabriella. Az átlagéletkor 49 év volt. Korcsoport szerinti meg-

oszlás tekintetében a leggyakrabban hivatkozott szerzők 42%-a 46–55 év közötti korcsoportba sorolható. 35% 45 év alatti, míg a legfelső 23% 56 év feletti.

A leggyakrabban idézettek tudományos fokozat szerinti megoszlása

A leggyakrabban hivatkozott 26 fő 88%-a rendelkezik tudományos fokozattal. A fokozatok részletes megoszlását a 10. táblázat mutatja.

10. táblázat. A leggyakrabban idézett szerzők tudományos fokozat szerinti megoszlása

Tudományos fokozat és cím szerinti megoszlás	fő	százalék	csoport átlagos idézettségi száma
Kandidátus	10	38,5	21,6
MTA-doktor	5	19,2	34,4
PhD	9	34,6	13,3
Nincs fokozata	2	7,7	15,1
Total	26	100,0	20,7

Az átlagos idézettség a leggyakrabban hivatkozott szerzők esetén 21 volt, majdnem kétszerese a teljes minta átlagának. A PhD fokozattal rendelkezők csoportjához tartozik a legalacsonyabb átlagos idézettség, 13, míg a fokozattal nem rendelkezők átlagos idézettsége 15 volt. Az MTA doktorainak idézettsége volt a legmagasabb, átlagosan 34 hivatkozással. Az idézettségnél fontos szerepe van a tudományos pályán eltöltött időnek, azonban minél többet publikál valaki, annál valószínűbb a gyakoribb hivatkozás. A 46–55 év közötti korcsoportba tartozókat átlagosan 26-szor idézték, míg leggyakrabban, 35-ször a 66 év felettiekre hivatkoztak a Szemle szerzői a vizsgált időintervallumban. A 25–35 éves korcsoportba tartozók átlagos idézettsége volt a legalacsonyabb, átlagosan nyolcszor idézték e csoport tagjait.

11. táblázat. A leggyakrabban idézett szerzők legmagasabb tudományos fokozat szerinti megoszlása

Legmagasabb tudományos fokozat és cím	fő	százalék	átlagos idézettség
Politikatudomány kandidátusa	6	23,1	24,3
Politikatudomány PhD	5	19,2	11,7
Politikatudomány MTA-doktor	2	7,7	42,9
Szociológia PhD	2	7,7	20,5
Állam- és Jogtudomány PhD	2	7,7	10
Szociológiai tudomány MTA-doktor	2	7,7	25,2
Közgazdaság-tudomány kandidátusa	1	3,6	16,8
Állam- és jogtudomány kandidátusa	1	3,6	19
Filozófiatudomány kandidátusa	1	3,6	19,3
Filozófiai tudomány MTA-doktor	1	3,6	35,8
Nincs tudományos fokozata	3	11,5	15,2
Total	26	100	20,7

Összességében, a tudományos fokozatokhoz kötődő tudományterületi bon-tásban továbbra is a politológus végzettség (50%) dominál a szociológia (15%) és a jogász végzettség (11%) előtt, közgazdaság-tudományi végzettségű a leggyakrabban idézettek 4%-a, míg a filozófia területéről érkezők az almintán belül 7%-kal rendelkeznek.

Felsőoktatási intézményi háttér a leggyakrabban idézettek körében

A Szemlében leggyakrabban hivatkozott szerzők fele az ELTE Jogi Karán vagy Politológia Tanszékén, míg 19% a Budapesti Corvinus Egyetemen oktat, az al-mintán belül megjelenik a Central European University (CEU) a harmadik he-lyen, 11%-kal a Miskolci Egyetem mellett.

Akadémiai kutatóintézetek a leggyakrabban idézettek körében

Akadémiai kutatóintézetekben való részvétel tekintetében a leghivatkozottabb szerzők – hasonlóan az aktív publikálók almintájához – csak az MTA PTI-ben vannak jelen. A leggyakrabban idézett szerzők 35%-a tagja a Magyar Tudo-mányos Akadémia Politikatudományi Intézetének. Ebben az almintában az aktívan publikálók almintájához viszonyítva nincs szignifikáns különbség az MTA PTI tagsággal rendelkezők aránya között. Az MTA PTI munkatársainak átlagos nettó idézettsége 20, míg a kutatóintézetben nem foglalkoztatott szer-zők nettó idézettsége 21 volt. Mindkét részmintának, azaz az MTA PTI mun-katársainak és a kutatóhelyhez nem tartozók részmintájának átlagos idézett-sége majdnem a kétszerese a teljes minta idézettségi átlagának (11,4). Jelentős az idézettség száma közötti eltérés a teljes mintában kutatóintézetekhez nem tartozók (11,2), és a teljes mintában az MTA PTI-hez tartozók (13,7) átlagos hivatkozásához képest is. A leggyakrabban hivatkozott szerzők esetén ugyanis az átlagos idézettség 21 volt. Az MTA PTI tagjainak 78%-a kandidátusi, míg 11%-a PhD fokozattal vagy MTA doktora címmel rendelkezik. Az MTA PTI-hez tartozó kutatók mindegyike végez oktatói tevékenységet is. Harmaduk az ELTE Jogi Karán vagy Politológia Tanszékén, illetve a Miskolci Egyetemen, 11,5%-a a Debreceni Egyetemen és a Corvinus Egyetemen oktat. A kutatóhelyhez nem tartozók 59%-a az ELTE Jogi Karán, 18%-a a CEU-n, 23%-a a Budapesti Corvinus Egyetemen oktat.

Az MTA PTI-hez tartozó leggyakrabban idézett kutatók 55%-ának legma-gasabb fokozata a politikatudományhoz kötődik, míg harmaduk a legmaga-sabb tudományos fokozatát vagy címét filozófia, közgazdaság-tudomány vagy a szociológia területén szerezte. Ezzel szemben a leggyakrabban idézett, MTA-kutatóintézethez nem tartozó szerzők 47%-ának van a politikatudományhoz kötődő legmagasabb tudományos végzettsége, míg 18% a szociológia és a jog-tudomány területén szerzett tudományos fokozatot vagy címet. Azaz a poli-tológus végzettség az MTA PTI-ben a teljes mintához, illetve a kutatóhelyek-hez nem tartozó leggyakrabban hivatkozott szerzőkhöz viszonyítva is felül-

reprezentált. Bibó-díjban a mintában szereplők 31%-a részesült, összesen 8 fő, másképpen fogalmazva a Bibó-díjasok majdnem 50%-a szerepel az almintában. A 8 főből kettő az MTA PTI kutatója, míg hat fő nem kötődik az MTA egyik kutatóintézetéhez sem.

A KÉT VIZSGÁLT DIMENZIÓ ÖSSZEGZÉSE – AZ ÖSSZESÍTETT ALMINTA

A legaktívabb publikáló és a leggyakrabban hivatkozott szerzők között természetesen átfedés van, így a két vizsgált aspektus összegzésénél kikristályosodik azon személyek köre, akik publikációs tevékenységük és idézettségük révén is átlagon felüli hatást gyakoroltak tudományos közösségükre a Szemlében megjelenő publikációk alapján. A vizsgált aspektusok által kirajzolódó összeített almintát a 12. számú táblázat mutatja.

12. táblázat. Az összeített táblázat mindkét almintá alapján

Név	Nettó hivatkozás	Publikációk száma
Ágh Attila	35,8	14
Boda Zsolt	8,3	3,3
Bozóki András	28,6	5
Csizmadia Ervin	24,3	10
Enyedi Zsolt	19,6	6
Fricz Tamás	28,8	10,5
Ilonszki Gabriella	16,3	6
Kis János	19,0	4
Kiss Balázs	16,8	3,8
Körösényi András	67,8	10
Pokol Béla	31,5	11
Simon János	27,3	3,5
Szabó Márton	19,3	8
Szabó Máté	18,0	10
Tóka Gábor	21,3	4
Tóth Csaba	11,3	2
Török Gábor	11,8	5

Demográfiai jellemzők

A két almintából összeített almintá tagjai mind férfiak. Átlagéletkoruk 49 év, pályán eltöltött éveik átlaga 24 év. A minta majdnem fele tartozik a 46–55 év közötti korcsoportba, egy-egy fő pedig a 25–35 év és a 65 év feletti korcsoportba. Négy fő a 36–45 év közötti korcsoportba, három pedig az 56–65 év közötti korcsoportba tartozik az összeített almintán belül.

Az átlagos publikációs szám 6,8 a teljes minta 2,5-ös illetve az aktív publikálók 6,1-es publikációs átlagával szemben, míg az átlagos idézettség 23,8 volt a teljes minta 11,4-es, illetve a leggyakrabban idézettek 20,7-es átlagos idézettségével szemben.

Korcsoport szerinti megoszlás tekintetében a 25 és 35 év közötti korcsoportba tartozók átlagos publikációs száma 2, a 36–45 év közötti korcsoportba tartozóké 4,5 volt. A 46 és 55 év közötti korcsoportba tartozó átlagos publikációs szám 7,3 volt, míg az 56 és 65 év közötti korcsoporté 7,6, a 66 év felettiek esetén pedig 14 volt.

A 25–35 év közötti korcsoport esetén 11, míg 36–45 év közötti korcsoport esetén 15,2, a 46–55 év közötti korcsoport esetén pedig 28,4 volt az átlagos nettó idézettség, míg 66 évtől felfelé megállt a 30-nál.

Tudományos fokozat és címek tudományágak szerinti megoszlás

A mintában szereplők 23%-a PhD fokozattal vagy MTA doktora címmel, míg a legtöbben (41,2%) kandidátusi fokozattal rendelkeztek, két szerzőnek nincs tudományos fokozata.¹ Az MTA doktora címmel rendelkezők átlagos publikációs száma volt a legmagasabb: 11, míg a kandidátusi fokozattal rendelkezők átlagos publikációs száma 6,7. A PhD fokozattal rendelkezőké 4,6, a fokozattal nem rendelkezőké pedig 3 volt. Nettó idézettség tekintetében szintén az MTA doktora címmel rendelkezők idézettségi aránya a legmagasabb: 38. A kandidátusi fokozattal rendelkezőket átlagosan 23-szor, a PhD fokozattal rendelkezőket és a fokozattal nem rendelkezőket 15-ször idézték.

Tudományágak szerinti megoszlás tekintetében az összesített almintában szereplők 60%-ának van a politikatudományhoz kötődő végzettsége, míg 12% a szociológia, és ugyanennyi a filozófia, 6% a közgazdaság-tudományi területéhez kötődő végzettségűek aránya.

A mintában szereplők tudományos fokozat és tudományágak szerinti megoszlását részletesen a 13. számú táblázat mutatja

13. táblázat. Az összesített táblázatban szereplők fokozat szerinti megoszlása

Ágh Attila	Filozófiai tudomány MTA-doktor
Boda Zsolt	Politikatudomány PhD
Bozóki András	Politikatudomány kandidátusa
Csizmadia Ervin	Politikatudomány kandidátusa
Enyedi Zsolt	Politikatudomány kandidátusa
Fricz Tamás	Politikatudomány kandidátusa
Ilonszki Gabriella	Politikatudomány kandidátusa
Kis János	Nincs fokozata
Kiss Balázs	Közgazdaság-tudomány kandidátusa
Kőrösnéyi András	Politikatudomány MTA-doktor
Pokol Béla	Szociológiai tudomány MTA-doktor

Simon János	Politikatudomány kandidátusa
Szabó Márton	Filozófiatudomány kandidátusa
Szabó Máté	Politikatudomány MTA-doktor
Tóka Gábor	Szociológia PhD
Tóth Csaba	Nincs fokozata
Török Gábor	Politikatudomány PhD

Felsőoktatási intézményi háttér

A 17 fő mindegyike végez oktatói tevékenységet valamely magyarországi felsőoktatási intézményben. Hét fő az ELTE Jogi Karán vagy Politikatudományi Intézetében, öt fő a Budapesti Corvinus Egyetemen, három fő pedig a Miskolci Egyetemen oktat, míg két fő a CEU-n.

Akadémiai kutatóintézetek

Az összesített almintát alkotók valamivel több mint harmada (6 fő) tagja az MTA PTI-nek. Öten közülük kandidátusi, egy fő PhD fokozattal rendelkezik, 66% a politikatudomány, míg egy fő a filozófia, egy pedig a közgazdaságtudomány területén szerezte meg fokozatát. Három fő a Miskolci Egyetemen, két fő az ELTE Jogtudományi Karán, egy pedig a Corvinus Egyetemen végez oktatói tevékenységet. Az MTA PTI kutatóinak átlagos publikációs száma 6,5, míg az átlagos nettó idézettség 20,8 volt.

Az összesített almintá 65%-a (11 fő) nem tartozik kutatóintézethez. Átlagos publikációs számuk (7) nem tért el szignifikánsan az MTA PTI kutatóinak átlagától, míg az átlagos nettó idézettségük (25,5) magasabb volt. Tudományos fokozat tekintetében az összesített almintá kutatóintézethez nem tartozó tagjainak 36%-a az MTA doktora címmel, 27%-a PhD fokozattal rendelkezik, 18%-a kandidátus, és ugyanennyien nem rendelkeznek fokozattal e részmintán belül. A legmagasabb fokozat és címek tudományágak szerinti megoszlása a következő: e részmintába tartozók fele a politikatudományhoz, 10%-a a szociológiához és a filozófiához kötődik. 45% az ELTE Jogtudományi Karán, 36%-uk a Budapesti Corvinus Egyetemen, míg 18% a CEU-n végez oktatói tevékenységet. Az összesített almintában szereplők 41%-a (7 fő) Bibó-díj birtokosa.

A teljes minta tudományos teljesítményt mérő dimenziók mentén való szegmentálásával létrejövő *összesített almintát* tehát azok a szerzők alkotják, akik publikációs átlaga és nettó idézettségének átlaga messze meghaladja a teljes minta átlagát. A Politikatudományi Szemle hasábjain megjelent és idézett szerzők fenntebb ismertett mennyiségi mutatók alapján meghatározott rangsorát tekinthetjük a politikatudomány legnagyobb hatású hazai művelőinek egyfajta reprezentációjának is.

E tanulmány elsősorban a Politikatudományi Szemlében megjelent tanulmányok szerzőire és az általuk hivatkozott szerzőkre fókuszált, azonban további kutatás tárgyát képezhetné e szakma képviselőinek a nemzetközi tudó-

mányos életben nyújtott aktivitásának feltárása, a hazai politológusok által írt magyar és idegen nyelvű művek, valamint releváns hazai és külföldi periodikákban publikált tanulmányok hatásának vizsgálata is.

A tudománymetria módszereinek alkalmazásával a hazai és nemzetközi politikatudományi szakirodalom információinak elemzése révén nemcsak a múltbeli, illetve jelen állapotok tudományos térképe válna felrajzolhatóvá, hanem időbeli adatsorok vizsgálata révén új szakterületek születése, illetve már működő kutatások fejlődése is jelezhető volna. Az egyes témák, kutatóhelyek, országok kapcsolatainak erőssége szintén feltárható a publikációk, hivatkozások és idézetek számának elemzése révén. A tudománymetria alkalmazása pontosabb képet nyújthat a kutatások információellátásában, azon hazai és külföldi folyóiratok olvasottságának, kapcsolatainak, az információk felhasználásának feltárásával, amelyek fontos szerepet játszanak a hazai tudományos életben. Segítségével meghatározhatók a magyar politikatudomány professzióvá válása óta eltelt több mint húsz év nagy kutatási programjai, központi irányai is, feltérképezhető a megjelenő tudományterületek, szakterületek és azok képviselőinek hálózata is.

14. táblázat. A teljes minta

Név	Nettó hivatkozás	Publikációk száma	Összesen
Ágh Attila	35,8	14	49,80
Pokol Béla	31,5	11	42,50
Fricz Tamás	28,8	10,5	39,30
Körösényi András	67,8	10	77,80
Csizmadia Ervin	24,3	10	34,25
Szabó Máté	18,0	10	28,00
Balogh István	5,0	10	15,00
Szabó Márton	19,3	8	27,30
Kulcsár Kálmán	13,5	8	21,50
Enyedi Zsolt	19,6	6	25,60
Kende Péter	18,0	6	24,00
Ilonszki Gabriella	16,3	6	22,30
Paczolay Péter	8,0	6	14,00
Bozóki András	28,6	5	33,55
Bayer József	14,0	5	19,00
Török Gábor	11,8	5	16,80
Szabó Ildikó	7,3	4,8	12,10
Fábián György	6,0	4,5	10,50

CSELÉNYI EMESE

Név	Nettó hivatkozás	Publikációk száma	Összesen
Tóka Gábor	21,3	4	25,30
Gombár Csaba	20,5	4	24,50
Kis János	19,0	4	23,00
Schlett István	14,0	4	18,00
Lánczi András	8,3	4	12,25
Arató András	5,0	4	9,00
Bédek Péter	2,0	4	6,00
Kiss Balázs	16,8	3,8	20,60
Simon János	27,3	3,5	30,80
Kovács László Imre	5,0	3,5	8,50
Csapody Tamás	3,3	3,5	6,75
Boda Zsolt	8,3	3,3	11,60
Bihari Mihály	18,0	3	21,00
Szoboszlai György	14,1	3	17,10
Lengyel László	12,5	3	15,50
Tardos Róbert	12,5	3	15,50
Halmai Gábor	10,0	3	13,00
Szilágyi István	4,5	3	7,50
A. Gergely András	4,0	3	7,00
Lányi Gusztáv	4,0	3	7,00
Pesti Sándor	3,0	3	6,00
Kurtán Sándor	8,3	2,5	10,83
Szilágyi Imre	3,5	2,5	6,00
Szalai Erzsébet	19,0	2	21,00
Angelusz Róbert	15,5	2	17,50
Tóth Csaba	11,3	2	13,30
Heller Ágnes	10,5	2	12,50
Tőkés Rudolf	10,3	2	12,30
Schöpflin György	8,3	2	10,30
Róbert Péter	7,3	2	9,30
Pálné Kovács Ilona	6,5	2	8,50
Mándi Tibor	6,0	2	8,00
Schmidt Péter	5,3	2	7,30
Szigeti Péter	4,0	2	6,00

Név	Nettó hivatkozás	Publikációk száma	Összesen
Glatz Ferenc	7,0	0	7,00
Kilényi Géza	7,0	0	7,00
Lázár Guy	7,0	0	7,00
Sükösd Miklós	6,8	0	6,75
Horváth Gyula	6,5	0	6,50
Horváth Zoltán	6,5	0	6,50
Inotai András	6,0	0	6,00
Kornai János	6,0	0	6,00
Kovács István	6,0	0	6,00
Polányi Károly	6,0	0	6,00
Romsics Ignác	6,0	0	6,00
Róna-Tas Ákos	6,0	0	6,00
Sárközy Tamás	6,0	0	6,00
Szűcs Jenő	6,0	0	6,00
Tamás Gáspár Miklós	6,0	0	6,00
Vásárhelyi Mária	6,0	0	6,00
Andorka Rudolf	5,6	0	5,60
Rostoványi Zsolt	5,5	0	5,50
Böhm Antal	5,1	0	5,10

JEGYZETEK

- ¹ Köszönettel tartozom Körösnéyi Andrásnak és Tóth István Jánosnak a tanulmány megírásához nyújtott segítségükért, illetve e tanulmányt véleményező két konzulensnek hasznos tanácsaikért.
- ² A vizsgálat tárgyát a Politikatudományi Szemle (1) 1992/1. számtól a Politikatudományi Szemle (16) 2007/3. számig megjelent publikációk képezték.
- ³ McLean, Iain – Blais, André – Garand, James C. – Giles, Micheal (2009): Comparative Journal Ratings: A Survey Report In: Political Studies Review: 2009 VOL 7, 18–38 pp.
- ⁴ Számítási mód SPSS programmal: publikációk száma + nettó idézettség ≥ 5 .
- ⁵ Részletes adatok a 14. táblázatban.
- ⁶ A mintába került szerzők többségének életrajzi adatai a Magyar Távirati Iroda gondozásában megjelent Ki kicsoda életrajzi lexikon 2006-os kiadásából származnak.
- ⁷ Andorka Rudolf, Bibó István, Lázár Guy, Polányi Károly, Szabó Miklós, Szűcs Jenő.
- ⁸ Nem tettem különbséget akadémiai tagság esetén a levelező vagy rendes tagság között.
- ⁹ A mintában szereplők közül négy fő már nem élt a Szemle alapításakor, ők a rájuk vonatkozó

hivatkozások útján kerültek a mintába, míg négy fő a Szemle alapítása után halálozott el, így esetükben a Szemle alapítása és a haláluk éve közötti időintervallum adatott meg a publikálásra, ezért az esély változó kiszámításánál ez a szempont érvényesült.

- ¹⁰ A publikációs index létrehozása: $\text{compute pubindex}=(\text{publikációszáma/esely})^*5$
- ¹¹ Az aktív publikálók tudományos fokozat szerinti megoszlásának táblázata a 4. számú mellékletben.
- ¹² Az impakt faktort a philadelphiai székhelyű *Institute for Scientific Information* (ISI) számítja 1966 óta. Az impakt faktor a Science Citation Index (SCI) és a Social Science Citation Index (SSCI) adatbázisaiban szereplő folyóiratok előző két évi cikkeire a tárgyévben kapott átlagos idézetszám. Az adott évre érvényes impakt faktorokat az SCI/SSCI Journal Citation Reportban (JCR) évente teszik közzé.
- ¹³ Számítási mód SPSS programmal: $\text{compute citindex}=(\text{nettóidézettség/palyaev})$. Az adott szerzőre történt hivatkozások/pályán eltöltött évek száma.
- ¹⁴ A mintában Tóth Csaba és Kis János nem rendelkezik tudományos fokozattal.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Balogh István (1999): A politikatudomány Magyarországon az 1990-es években In: Politikatudományi Szemle 1999. 2. 131. o.
- Bihari Mihály (1993): Mérlegen a politikatudomány In: Politikatudományi Szemle 1993. 1. 104–110. o.
- Butler, Linda – McAllister, Ian (2009): Metrics or Peer Review? Evaluating the 2001 UK Research Assessment Exercise in Political Science In: Political Studies Review: 2009 VOL 7, 3–17 pp.
- Körösényi András – Tóth Csaba – Török Gábor (2008): Ki a politológus? Tudós, elemző és más szerepek In.: Politikatudományi Szemle 2008/2 XVII. évf. 8.o.
- Lánczi András (2001): A politikatudomány helyzetéről és állapotáról In: Lánczi András: A politika reneszánsza Budapest, Pallas stúdió – Attraktor Kft. 147. o.
- de Solla Price, Derek (1979): A kutatás kutatása. In: Kis tudomány – nagy tudomány Budapest, Akadémia Kiadó, 168. o
- Such György – Tóth István János (1989): A Közgazdasági Szemle tudományometriai vizsgálata In: Közgazdaságtudományi Szemle, XXXVI. évf., 1989 10. sz. 1163–1241. o.
- Tóth István János (2004): A magyar közgazdászok tudományos hatásának és produkciójának mérése 1969–2004, Budapest http://www.wargo.hu/kutatasok/letoltes/kozgazdaszok_2004_041116.pdf (A letöltés időpontja 2008. november 13.)
- Oszti Judit: A tudománymetria eredményeinek alkalmazása a tudományos kutatómunkában http://www.zmne.hu/Forum/06harmadik/metria_.htm (A letöltés időpontja: 2009. február 6.)